№ 48 ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ՄԱՅԻՍԻ 2 **1891** ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ՄԱՅԻՍԻ 2 № 48

ՏԱՍՆ ԵՒ ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվանը 6 րուբ. Առանձին համարները 7 կոպէկով.

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ.

Մեր հասցէն. Тифлисъ. Редакція «Мшакъ». կամ Tiflis, Rédaction «Mschak».

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (բացի կիրակի և տօն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով.

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ.

ՆԵՐԿԱՅ **1891** ԹՒԱԿԱՆԻՆ

„ՄՇԱԿ"

ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՐԱԳԻՐ

Հրատարակվում է Թիֆլիսում, նոյն դիրքով և նոյն պրօգրամայով: Մենք կը ստանանք սեփական ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.

«ՄՇԱԿԻ» տարեկան գինը 10 րուբլի է, տասն և մէկ ամսվանը՝ 9 րուբլի, վեց ամսվանը՝ 6 րուբլի.

Գրվել «ՄՇԱԿԻՆ» կարելի է ԽՄԲԱԳՐԱՏԱՆԸ (Բարօնսկայա և Բազարնայա փողոցների անկիւնում, Թամամշեվի տանը).

Կայսրութեան ուրիշ քաղաքներից «ՄՇԱԿԻՆ» գրվելու համար պէտք է դիմել հետևեալ հասցէով. ТИФЛИСЪ, Редакція газеты «МШАКЪ», իսկ արտասահմանից. Tiflis, Rédaction du journal arménien «MSCHAK».

Յայտարարութիւններ ընդունվում են թէ հայերէն, թէ ռուսերէն և թէ օտար լեզուներով. բառին վճարվում է 2 կոպէկ.

«Մշակի» առաջին երեսի վրա մասնաւոր յայտարարութիւններ չեն տպագրվում, այլ տպագրվում են միմիայն՝ լրագիրների յայտարարութիւնները, մահացուցակները և պաշտօնական հաստատութիւնների յայտարարութիւնները, որոնց համար կրկնակի է վճարվում: Մահացուցակի տպագրելը առաջին երեսի վրա արժէ 4 րուբլի, իսկ չորրորդ երեսի վրա՝ 2 րուբլի:

Խմբագիր-հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Մխիթարեան միաբանութեան հրատարակութիւնները. Նամակ Ախալքալաքից. Նամակ Ջաքաթալից. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Թիւրքիա և Ասորիս. Նամակ Թիւրքիայից. Արտաքին լուրեր.—ԽԱՌԸ ԼՈՒՐԵՐ. — ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ. — ԲՕՐՍԱ. — ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.—ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Մի քանի խօսք քրդերի մասին.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ՄԻԱԲԱՆՈՒԹԵԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

—

«Մշակի» վերջին համարներից մէկում տպված էր համակրութեան արժանի մի նկատողութիւն՝ Մխիթարեան միաբանութեան հրատարակութիւնների թանգ լինելու մասին:

Եւ յիրաւի, հայերէն լեզուով լոյս տեսած գրքերի մէջ ամենաթանգը և գնի կողմից անմատչելին՝ Մխիթարեան միաբանութեան գրքերն են, ինչ ճիւղի և մասնագիտութեան չը պատկանէին նրանք: Կ. Պօլսում հրատարակվող գրքերն էլ չատ թանգ են գնահատված, բայց Վենեցիայի և Վիէննայի հայրերի գրքերի գներն այդ գներից անցնում են:

Գուցէ Մխիթարեան հայրերի այդ տեսակ ընթացքը սրանից քսան, երեսուն, յիսուն տարի առաջ ունէր իր արդարացնող պատճառները, բայց այժմ հանգամանքները փոխվել են, և դըժուար թէ նրանք որ և է հիմք ունենան այդ ընթացքը շարունակելու: Սրանից երեսուն քառասուն տարի առաջ հայերէն գրքեր կարդալը մի չատ նեղ չրջանի արտօնութիւնն էր. մի քանի տասնեակ, այն էլ ունևոր վաճառականներն էին միայն, որ գնում էին Մխիթարեանների գեղեցկակազմ թանգագին հրատարակութիւնները, և բերև զարդ դնում իրանց սենեակներում: Ինչքան էլ թանգ լինէին այդ գրքերը, այդ յայտնի չրջանն առնում և պահում էր այդ հրատարակութիւնները:

Իսկ այժմ այն չէ. այժմ չատ տարբեր պայմաններ կան: Կարդացողների չրջանը լայնացել է, ընթերցանութեան ձգտումը մտել է և այն չրջանների մէջ, որոնք ուզում են գիրք ձեռք բերել, կարդալ, բայց դրա համար մեծ միջոցներ չունեն, և մի գրքին րուբլիներ չեն կարող տալ: Այդ պատճառով նոյն իսկ ընթերցանութեան տարածման տեսակէտից, նոյն իսկ այն տեսակէտից, որ ժողովուրդը կարդայ և զարգանայ, անհրաժեշտ է, որ գրքերը լինեն գնի կողմից էժան, հանրամատչելի:

Եթէ Մխիթարեան միաբանութիւնների իղձալը՝ ժողովրդի մէջ ընթերցանութիւն և գրքեր տարածելն է, և ոչ թէ թանգագին գրքեր տպագրելը և իրանց պահեստներում դարսելը՝ այն ժամանակ նրանք անպայման պէտք է դիմեն՝ իրանց հրատարակութիւններին մատչելի գին նշանակելու սովորութեանը: Այդ է պահանջում ժողովրդի ընթերցանութեան գործը, այդ է պահանջում գրական և հրատարակչական բարեխղճութիւնը:

Սակայն կայ և մի ուրիշ կողմ, որը նոյնպէս պէտք է ստիպէ Մխիթարեաններին էժանացնել և մատչելի դարձնել իրանց գրքերը: Այդ գրավաճառութեան դրամական կողմն է: Մըխիթարեանների հրատարակութիւնները, չատ քիչ բացառութեամբ, փոքր քանակութեամբ են տարածվում, և տպագրված գրքերի ահագին մասը մնում է վանքի պահեստներում դարսած, և այն էլ տասն, քսան տարիներով: Ասում են, որ չատ անգամ նոյն իսկ գրքի տպագրութեան ծախսը չէ ծածկվում, այնքան քիչ են տարածվում գրքերը: Եւ այդ բանի մէջ մեղաւորը էլի ինքն միաբանութիւնն է: Մենք կատարելապէս համոզված ենք, որ եթէ Մխիթարեանները իրանց գըրքերի գները մատչելի դարձնեն, այն ժամանակ նրանց հրատարակութիւնները կը տարածվեն ոչ թէ տասնեակներով, այլ հազարներով, որովհետև այդ գրքերի տարածման սահմանները չատ լայն են, քանի որ այդ գրքերը մուտք ունեն և Ռուսահայաստան և Թիւրքիա և Թիւրքաց Հայաստան և Հնդկաստան և Պարսկաստան և եւրօպական զանազան երկիրներ:

Չը պէտք է մոռանալ և այն, որ ոչ ոք այնքան միջոց և յարմարութիւն չունի էժանագին դարձնելու իր հրատարակութիւնները, որքան Մխիթարեանները, որովհետև նրանք ունեն իրանց սեփական տպարանները և յարմարութիւնները, որոնց շնորհով տպագրութեան ծախսը նրանց համեմատաբար չատ էժան է նստում:

Այդպէս, ուրեմն, գրքերի գնի էժանացնելը և մատչելի դարձնելը ոչ թէ միայն մի մեծ զարկ կը տայ միաբանութեան գրքերի տարածմանը, ուրեմն և ընթերցանութեան գործին, որ ինքն ըստ ինքեան մի մեծ և համակրելի գործ է, այլ և դրամական տեսակէտից էլ աւելի չահ կը տայ միաբանութեանը, քանի որ էժան գրքերը փոխանակ պահեստների փոշու տակ մնալու՝ մուտք կը գտնեն ժողովրդի մէջ, կը ծախվեն, կը սպառվեն:

Հազարաւոր անձինք, հարիւրաւոր դպրոցներ և տասնեակ գրադարաններ ու հիմնարկութիւններ մեծ փափագ ունեն ձեռք բերելու, ունենալու Մխիթարեանների հրատարակութիւնները,—բայց այդ չեն անում, որովհետև սարսափելի գները ամենքին վախեցնում, ամենքին յետ են մղում:

Թող չը մոռանան Մխիթարեան հայրերը, որ եթէ կը շարունակեն իրանց այժմեան ընթացքը՝ առասպելական գներ նշանակելով իրանց հրատարակութիւններին, այն ժամանակ աւելի և աւելի վնասների մէջ կը խրվեն, աւելի և աւելի փոշու և մկների կերակուր կը դարձնեն իրանց գրքերը, որովհետև այժմ, ինչպէս օտար գրականութիւնների, այնպէս և հայոց գրականութեան մէջ էժանագին հրատարակութիւններ հիմքը դրված է, և ժողովուրդը սովորելով փոքրիկ վճարով ձեռք բերել գրքեր, միանգամայն իր երեսը կը դարձնի թանգ, միմիայն ունեւորներին մատչելի գրքերից, ինչքան էլ այդ գրքերը արժանաւոր և պիտանի լինէին:

Խ. Մ.

ՆԱՄԱԿ ԱԽԱԼՔԱԼԱՔԻՑ

—

Ապրիլ 19-ին

Անցեալները տեղիս ռուս թատերասէրները մի ներկայացում տուին: Խաղացին երեք վօդեվիլներ, որոնցից երկուսը վերին աստիճանի անմիտ, անբովանդակ բաներ էին: Հասկանալի չէ, թէ ինչ

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՄԻ ՔԱՆԻ ԽՕՍՔ ՔՐԴԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

—

Սկսած այն ժամանակից, երբ 1828 թւի ռուս—տաճկական պատերազմի միջոցին Հին-Բայազէտից, Ալաշկերտ (տաճկաց) գաւառից գաղթելով բազմաթիւ հայ ընտանիքներ, եկան և իրանց կօլօնիան հաստատեցին Նոր-Բայազէտ, Ալաշկերտ (ռուսաց), Դարաչիչագ և այլ գաւառներում,—սկսած այն ժամանակից, քուրդ ցեղերը ազատանալով՝ սկսեցին տարածվել այդ գաւառներում: Այդ թափառական քուրդ ցեղերի թւի հետզհետէ չատանալուն և նրանց վերջնականապէս ազատանալուն աւելի նպաստեց հացի այն սարսափելի թանգութիւնը, որը տեղի ունեցաւ վերջին, այն է 1877/78 թւականների ռուս-տաճկական պատերազմից յետոյ *): Հացի թանգութեան միջոցին քուրդը, ինչպէս ընդմիշտ փողով հաց գնող, կորցրեց այն ամենը, ինչ որ ունէր: Նա իր ամբողջ գոյքը՝ ոչխար, տաւար, ձի և այլն ծախեց և տուեց միմիայն հացի և նոյնպէս բոլորովին ընկնելով, սկսեց դիմել դէպի հայ գիւղը՝ իր մի կտոր հացը ճարելու համար: Այդ միջոցին քրդի ձեռքում մնացել էր մի մահակ, մի փայտ միայն, որը նրա անբաժան ընկերն է համարվում, իր կեանքի ամբողջ ընթացքում:

Վերջին ծայր աղքատութեան հասած բազմաթիւ քրդեր տարածվելով գիւղերում՝ անմիջապէս սկսեցին վարձվել տեղացի անասնատէրերի մօտ, որպէս հովիւներ և նախրապաններ: Այդ գործում քրդերը, պէտք է ասած, մեծ ընդունակութիւն ցոյց տուեցին, կարծես նրանք ստեղծված լինէին միմիայն նախրապանութիւն և չօպանութիւն (հովւութիւն) անելու համար: Սկզբում, երբ դեռ նոր էին վարձվել, քրդերը մի այնպիսի հաւատարմութիւն ցոյց տուեցին իրանց անասնատէր աղաներին, որ այդ վերջինները անպայման հաւատում էին նրանց և առանց անցագրի, առանց մի որ և է գրաւոր դօկումենտ կամ պայման հարցնելու, յանձնում էին նրանց իրանց ոչխարների հօտերը և տաւարների նախիրները: Բայց գնալով քուրդ խաշնարածները սկսեցին հետզհետէ կորցնել իրանց հաւատարմութիւնը և բարոյապէս փչանալով, սկսեցին գործ դնել անպատմելի գեղծումներ: Բացատրենք մեր միտքը մի քանի օրինակներով:

Քուրդ հովւուին յանձնված է դիցուք մի հօտ ոչխար. նա այսօր տրամադրված է անպատճառ մի ոչխար մորթել կամ ծախել: Այդ նպատակին հասնելու համար նա խկոյն մորթում է ոչխարը և մի «տոր» կամ «գլուխը» ներկայացնելով տիրոջը, ասում է՝ «գայլերը կերել են այս ինչ ոչխարը, ահա նշանը»: Սրա դէմ աղան ոչինչ չէ կարող պատասխանել. և դա սովորական բան է: Մի այլ անգամ քուրդ հովիւը ցանկանալով միս ուտել կամ «ղալի *) պատրաստել, ջոկում է մի պարարտ ոչխար, մորթում է և իր համեղ կերակուրը պատրաստում. իսկ գլուխը, ի հարկէ, ներկայացնում է տիրոջը. այդ ևս սովորական բան է: Այսօր քրդուհին՝ հովւուհին կամենում է մի որ և է գործուած հիւսել կամ մի կապերտ գործել, նա խկոյն պլոկում է բուրդը իր ամսունուն յանձնված ոչխարների մի քանիսի վրայից և սկսում է թելեր մանել, և եթէ ոչխարների աէրը հարցնի իր ոչխարների բուրդը փետելու մասին, պատասխանը կը լինի՝ «քմենով քարերին և մացառներին՝ պլոկվել են». և այդ էլ սովորական բան է: Իսկ ոչխարը կթել և կաթը խմել,—այդ խօ հովիւների մշտական գործն է և չատ էլ ծածուկ չէ ամենից:

Այդ հովիւներից գտնվում են և աւելի անհաւատարիմներ, որոնք նորածին գառները և ուլերը նոյն իսկ կարող են իւրացնել: Ահա թէ ինչպէս: Երբ որ ոչխարները կամ այծերը ծնում են «ջէւլի» (զոյգ, երկուորեակ), հովիւները այդ նորածին գառներից կամ ուլիկներից մէկը վերցնում են մօրից և գցում իրանց ոչխարների կամ այծերի տակ, որոնց գառները կամ ուլերը սատկած են լինում, ընտելացնելով նրանց կաթ ծծել՝ իրանց կախարդական այլ և այլ միջոցները գործ դնելով... Այդ տեսակ գեղծումները տեսնելով, անասնատէրերը ոչ մի կերպ չեն կարողանում զսպել իրանց հովիւներին: Այլապէս չէ էլ կարելի վարվել նրանց հետ: Հակառակ դէպքում, եթէ անասնատէրերից որ և է մէկը յանդիմանի կամ տուգանքի ենթարկի իր հովւուին, նրա գեղծումների առիթով,—այնուհետև հովիւը ահագին վնասներ կը հասցնի իր աղային և տասնեակ ոչխարներ յափշտակել կը տայ իր հօտից:

Տարիներով ապրելով հայ գիւղերում, նոյն իսկ բոլորովին աղքատ քիւրդ ընտանիքը նոյնպէս ապահովվում է, կամաց-կամաց սկսում է անասնատէր դառնալ, թէ իր հովւութեան վարձից գոյացած արդիւնքով և թէ այլ և այլ անազնիւ ճանապարհներով ձեռք բերած ապօրինի վաստակով: Քիւրդ ընտանիքների համար մեծ նախատինք է ոչխար, տաւար չունենալ. նրանց առօրեայ կեանքի ամենափայլուն կողմը կապված է անասուններ ունենալու խնդրի հետ: Եթէ ունի ոչխարներ, կովեր կթելու համար, ունի եզներ բարձելու, իր շարժական տունը մի տեղից միւս տեղ փոխադրելու համար,—քիւրդը բաղդաւոր է և երջանիկ: Իսկ եթէ զուրկ է դրանցից՝ այդ անասուններից, քուրդը համարվում է մի թշուառ արարած:

Քիւրդը անասնատէր դառնալով, իր անասունները նոյնպէս արածացնում է տեղացիների արօտատեղերում և խրգատեղերում: Մինչդեռ հարևան մալականների գիւղերում, եթէ մէկը յանդգնի տաւար պահել տալ նրանց նախիրում, նրանք (մալականները) այդ միակ անասունի տիրոջից տարեկան 2—3 րուբլի արածելու վարձ կառնեն, իսկ հայ և գուցէ թուրք գիւղացիները այդ չը գիտեն և այդ հանգամանքի վրա ուշա-

*) Այդ միջոցին ցորենի պուդը այս կողմերում ծախվում էր 4—5 րուբլի, իսկ գարինը՝ մօտ 3 րուբլի:

*) Ղալին խաշով տապակած միս է և քրդերի ամենաընտիր կերակուրը:

նպաստակ ունի այդպիսի պիէսների ներկայացումը: Ցանկալի է, որ առաջ Թատերասէրները մի քիչ լուրջ կերպով վերաբերվեն դէպի պիէսների ընտրութիւնը, մի քիչ լրջութեամբ պիէսներ ընտրեն ներկայացման համար, քանի որ մինչեւ բաւական [illegible] ուժեր ունեն:

Ռուսաց ներկայացման երեկոյին մի փոքրիկ հրդեհ պատահեց, այն է բեմի կուլիսները վառվեցան, բայց, բարեբախտաբար, շուտ հանգցրին. [illegible]

Հայ Թատերասէրները չեն էլ մտածում այս [illegible] մեր հասարակութիւնը [illegible] Զատկի տօներին Թատերական ներկայացում [illegible]

Կովկասեան Հայոց Բարեգործական Ընկերութեան տեղիս ճիւղի գործերը [illegible] առաջ [illegible] 1891 թուի համար [illegible] անգամ իրագործվի: Գուցէ այդ բանը վերագրվելի լինի այն հանգամանքին, որ վարչութիւնը երկար ժամանակ առանց նախագահի էր, քանի որ նախագահը ընդ միշտ հեռացել էր Ախալքալաքից, իսկ նորը չէր ընտրված, որովհետև վարչութիւնը սպասում էր նոր անդամներ ընտրելուն, որոնք պէտք է վարէին իրանց պաշտօնը վիճակով Թողածների տեղ: Մօտ օրերս կայացաւ ընդհանուր ժողով, որը պէտք է ընտրէր ընդհանուր ժողովների նախագահ և վարչութեան 2 անդամ և 2 փոխ-անդամ: Ընդհանուր ժողովների նախագահ սոյն 1891 թուի համար վերընտրվեց Խորէն քահանայ Բարսեղեան: Վարչութեան անդամներ ընտրվեցան՝ պ.պ. Սարգիս Ցարութիւնեան և Կարապետ Մաղաքեան, իսկ փոխ-անդամներ—պ.պ. Արշակ Մինասեան և Բագրատ Պիճիկեան, որոնք վարչութեան հին անդամների, այն է՝ պ.պ. Զարմայր Առվանեանի, Ցարութիւն Ցարութիւնեանի և Ջալալ Տէր-Գրիգորեանի և հին փոխ-անդամ՝ պ. Ցովհաննէս Առվանեանի հետ միասին պէտք է կազմեն տեղական վարչութիւնը: Շուտով վարչութիւնը պէտք է ժողով կազմէ նախագահ ընտրելու, որից յետոյ յոյս կայ, որ ընկերութեան գործերը աջող կընթանան:

***

ՆԱՄԱԿ ՋԱՔԱԹԱԼԻՑ

Ապրիլի 25-ին

Քաղաքիս մեծամասնութիւնը կազմում են հայերը, որոնք գաղթելով զանազան տեղերից, եկել են և ընտելանալով երկրիս յարմարութիւններին հետ, վաճառականութեամբ են պարապում: Վաճառականներից ոմանք ամբողջ ընտանիքով են եկած, ոմանք էլ միայնակ: Այստեղ կը գտնէք վերին և ներքին Ագուլիսից եկածներին, Երևանից, Ղարաբաղից, Գանձակից և այլն: Երբեմն զանազան գաւառներից լինելն է պատճառ, որ հասարակութիւնը ամէն մէկ բան սկսելիս, լինի դա նշանաւոր կամ աննշան՝ կուսակցութիւնների է բաժանվում: Ամէն մէկ աննշան հարցը այստեղ նոյնքան աղմուկ է բարձրացնում, որքան և նշանաւորը: Օրինակ, տեղիս տղայոց ուսումնարանը գտնվում է եկեղեցու բագում, որտեղ կան երեք գերեզմանաքարեր. աւագ ուսուցիչը պատճառ բերելով, որ աշակերտները վազելիս յանկարծ գլպչում և վայր են ընկնում, առանց եկեղեցական հոգաբարձութեանը յայտնելու, քարերը հանել է տալիս, որպէս զի գերեզմանները գետնի հետ հաւասարվեն: Հոգաբարձութեան անդամները անհիմն գտնելով նրա վարմունքը, մանաւանդ որ դա արած էր առանց նրանց Թոյլտուութեան, պահանջեցին, որ ուսուցիչը քարերը իրանց տեղը դնել տայ: Վերջինս կատարեց նրանց պահանջը, բայց չը բաւականանալով առաջինների վճռից, խնդիրք է ուղարկել Թիֆլիսի Թեմական առաջնորդին՝ հարցը վճռելու: Ամբողջ մէկ շաբաթ քարերը խօսակցութեան առարկայ էին դարձել: Ահա այդպիսի և դրա նման դատարկ հարցերով են զբաղվում զաքաթալցիք և, ի հարկէ, գործն առանց կուսակցութիւնների չէ անցնում: Արդեօք երբ պէտք է զաքաթալցիք կուսակցութիւնների բաժանվելը Թողնեն, երբ պէտք է որ և է հասարակական հարցով հետաքրքրվեն և Թողնեն իրանց անձնական վէճերը: Այս րոպէիս մենք երկու կարևոր հարցեր ունենք վճռելու. առաջին՝ նորոգել տղայոց ուսումնարանը և երկրորդ՝ կառուցանել օրիորդաց ուսումնարանը:

Տղայոց ուսումնարանի նորոգութեան մասին աւելորդ է խօսելը, քանի որ հոգաբարձութիւնը փող չունենալն է պատճառ բերում:

Օրիորդաց ուսումնարանի համար մինչև այսօր մօտաւորապէս 370 րուբլի է հանգանակած և հանգանակութիւնը շարունակվում է. լրացնող գումարը պէտք է գոյանայ եկեղեցուն պատկանող մէկ հող ծախելուց: Այդ հողի մասին խընդիրք է ուղարկված Թեմական առաջնորդին: Լսում ենք, որ սրբազան հայրը մայիսին գալու է տեղիս հողի հարցը վերջացնելու: Որքան ուրախալի և ցանկալի կը լինէր, որ շուտով վերջանան ուսումնարանին վերաբերեալ հարցերը: Օրիորդաց ուսումնարանի կարևորութիւնը զգալի է, որովհետև այս րոպէիս մօտ 60 օրիորդներ սովորում են քաղաքային ռուսաց օրիորդաց ուսումնարանում:

Ամբողջ մեծ պասն անցաւ, բայց մենք ոչ մի անգամ քարոզ չը լսեցինք մեր եկեղեցում. Թէ որքան հարկաւոր են քարոզները հասարակ դասակարգի զարգացման համար, դա ինքն ըստ ինքեան հասկանալի է, և երբ պէտք է զգայ տեղիս քահանան քարոզների կարևորութիւնը, դա յայտնի չէ:

Ամսիս 17-ից սկսած մինչև 21-ը շարունակ հոգեհանգիստներ էին կատարում Վեհ. կաթողիկոսի մահվան առիթով. առաջին հոգեհանգստին ներկայ էին նահանգապետը, բարձրաստիճան անձինք և վաճառականութիւնը:

Եղանակը մեզ մօտ փոփոխական է. շարունակ անձրևներ են գալիս:

Ց.

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

«Մշակի» այն բաժանորդները, որոնք մինչև այժմ չեն վճարել մեզ անցեալ 1890 Թւի բաժանորդագինը, Թող բարեհաճեն ուղարկել մեզ իրանց պարտքները ներկայ մայիս ամսւայ ընթացքում, եԹէ ոչ յունիսի մէկից խմբագրութիւնը մի անգամից կը դադարեցնի նրանց «Մշակի» ներկայ 1891 Թւի համարների ուղարկելը:

—

ԷՋՄԻԱԾՆԻ մեր սեփական Թղթակցից ստացանք ապրիլի 30-ին հետևեալ հեռագիրը. «Բանտարկված են ջոկ ջոկ Հայքի-Ցակոբը և երկու, երեք ուրիշ անձինք: Դատաստանական քննութիւնը վարում է Երևանի պրօկուրօրը, իր օգնականի հետ միասին: Բռնված են արդէն մեծաքանակ արծաթեղէններ, ոսկեղէններ, Թանգագին իրեր, խաչ, եպիսկոպոսական մատանիներ, կաթողիկոսական մուշտակ և այլն: Կասկածվում են և այլ անձինք: Դարձեալ նոր խուզարկութիւններ են կատարվում: Դրամական կորուստը համարվում է առ այժմ 30,000 րուբլի»:

—

Շաբաթ, մայիսի 4-ին, երեկոյեան 7 ժամին, տեղի կունենայ Թիֆլիսի «Հայերէն գրքերի հրատարակութեան» ընկերութեան ընդհանուր ժողովի շարունակութիւնը: Այդ նիստում ընդհանուր ժողովը պիտի զբաղվի ժողովին վերաբերեալ այն գործերով, որոնք չը վերջացան ապրիլի 13-ի նիստում:

—

ՇՈՒԼԱՎԷՐԻՑ մեզ ուղարկված է հետևեալ նամակը. «Շուլավէրի հայոց ուսումնարանի կիսատ մնացած հոյակապ շինութիւնն աւարտելու համար իրանք շուլավէրցիք նիւթական միջոցներ չունենալով, դիմում ենք օտարաքաղաքացի, մանաւանդ Թիֆլիսի հայերին, որ իրանց նուիրատուութիւններով բարեհաճեն օգնել ուսումնարանի շինութեան աւարտելու գործին: Կիսատ մնացած շինութիւնն աւերվում և փչանում է անձրևից: Այդ օգտաւէտ և համակրելի գործին նուիրատուութիւններ ուղարկել ցանկացողները՝ կարող են դիմել մեզ հետևեալ հասցէով. чрезъ Бѣлый-Ключъ, въ сел. Шулаверы, Вахтангу Меграбянъ.»

—

Մեզ խնդրում են տպագրել հետևեալ նամակը. «Թիֆլիսից 20 վերստ հեռաւորութեամբ գտնվող ՄԱՐՏՂՕԲ գիւղում հնուց արդէն ապրում են հայեր, որոնցից ծերունիները միայն հայերէն գիտեն, իսկ նոր սերունդը միայն վրացերէն է խօսում: Այդ գիւղում եղել է մի ժամանակ հայոց եկեղեցի, որն այժմ աւերակ է դարձել: Ապա, 1888 Թւին, մի Թնլաւեցի, պ. Ալէքսանդր Եագօբեանց սկսեց նորոգել յիշեալ եկեղեցին: Այժմ եկեղեցու շինութիւնն աւարտելու համար պակաս են նիւթական միջոցները: Մարտղոբի հայերը իրանց ամբողջ յոյսը դրել են ուրիշ տեղերի եկեղեցասէր հայերի վրա, որոնք գուցէ չեն զլանայ իրանց նուիրատուութիւններով նպաստել Մարտղոբի հայոց եկեղեցու կառուցման աւարտման: Վերոյիշեալ Ա. Եագօբեանց պատրաստ է ընդունել նուիրատուութիւններ յօգուտ վերաշինվող եկեղեցու»:

—

«Արձագանք» իր ապրիլի 28-ի համարում տպած Կ. Պօլսի Թղթակցութիւնը սկսում է հետևեալ խօսքերով. «Մի քանի օր կամ մի քանի շաբաթ և այնուհետև այլ ես պիտի դադարեն գոյութիւնէ երկու գնահատելի տաղանդներ՝ Պարոնեան և Ադամեան»: Այդ Թղթակցութիւնը Կ. Պօլսից Թիֆլիս ուղարկելու օրից, անկասկած ոչ Թէ «մի քանի օր», այլ շատ և շատ օրեր են անցել, և փառք Աստուծոյ, Թէ Ադամեան և Թէ Պարոնեան դեռ ողջ և առողջ են: Ուրեմն դա ինչ ծակ մարգարէութիւն է, որ այնքան վստահ կերպով անում է չարաթաթերթը իր էջերում՝ դուշակելով կենդանի մարդկանց մահը...

—

Ներկայ տարւայ վերջը կը կատարվեն օտարազգի երկու հռչակաւոր պրոֆէսորների՝ Վիրխօվի և Հէլմհօլցի յոբելեանները: Այդ գիտնականների յոբելեաններին կը մասնակցեն ռուսաց բոլոր համալսարանները, գիտնական բժշկական ընկերութիւնները, նոյնպէս և կայսերական զինուորական բժշկական ակադեմիան: Պրոֆէսոր Վիրխօվին և պրոֆէսոր Հէլմհօլցին, մայրաքաղաքի լրագիրների խօսքերով, համակրական ադրէսներ կուղարկվեն.

—

«Тифл. Лист.» լրագիրը լսել է, որ Էջմիածնի ս. սինօդը դիտաւորութիւն ունի կաթողիկոսական ընտրութիւնները ներկայ Թւի սեպտեմբեր ամսին նշանակել:

—

Ապրիլի 29-ին, երկուշաբթի օր, կայացաւ ԹԻՖԼԻՍԻ քաղաքային Դումայի նիստը, ֆինանսական յանձնաժողովի կողմից ներկայացրած զեկուցումը քննելու համար: Օրէնքով, երբ քննվում է քաղաքային վարչութեան պաշտօնատար անձանց ռոճկի հարցը, Դումայում պիտի նախագահէ ոչ Թէ քաղաքագլուխը, կամ քաղաքագլխի փոխանորդը, այլ ձայնաւորների առաջին կարգի այն ձայնաւորը, որը ընտրութիւնների ժամանակ ամենից շատ քուէ էր ստացել: Այդ պատճառաւ ապրիլի 29-ի նիստի սկզբում, մի քանի ընթացիկ հարցեր որոշելուց յետոյ, քաղաքագլխի փոխանորդ Պ. Իզմայլով հրաւիրեց ձայնաւոր, Մ. Թամամշևին նստել նախագահական աԹոռը, իսկ ինքն, որպէս ձայնաւոր նստեց ձայնաւորների շարքը: Ֆինանսական յանձնաժողովի զեկուցումը քննելու ժամանակ առաջարկվեց ի միջի այլոց քաղաքագլխի ռոճիկը 7000 րուբլուց պակասեցնել մինչև 6000 րուբլի, իսկ քաղաքային քար[...]

դրութիւն դարձնելու ընդունակութիւն անգամ չունին... Բաւական է որ հայ գիւղացին վարձեց քիւրդ Բրօյին՝ իր ոչխարի հօտը արածացնելու համար,—այնուհետև այդ նոյն Բրօն Թող այնքան անասուններ պահի որքան իր սիրտը կը ցանկանայ, և նրա անասունները անարգել կերպով՝ տարիների ընԹացքում՝ կը կերակրվեն և կը խնամվեն նոյն այդ գիւղացու խրճատեղում, նրա անասունների հետ միասին: Այդ մասին իրանք՝ քրդերը, բացարձակապէս, միշտ շնորհակալ են լինում հայ գիւղացիներից, որ այդ վերջինները ա մ է ն կ ե ր պ օգնում են իրանց:

Կան այնպիսի հովիւներ այդ քրդերից, որոնք մի քանի տարիներից յետոյ, բազմացնելով իրանց անասունների Թիւը, սկսում են հաւասարվել իրանց աղաներին և հետզհետէ մրցել նրանց հետ, իրանց ունեցած ոչխարների շնորհով:

Անասնատէր դարձած քիւրդ ընտանիքներից շատերը, առժամանակ Թողնելով հովւութիւնը, ամառ ժամանակ հեռանում են գիւղերից և գընում եայլաղ, իրանց սեփական խոտատեղերը *): Նրանք, իբրև Թափառական կեանքին ընտելացած ցեղեր, նախադասում են աստանդական կեանքը գիւղերի նստակեաց կեանքից: Սակայն, ամառը եայլաղ դուրս գալով, այդ նոյն քիւրդ ընտանիքները անկարող են լինում խւրայինների հետ միասին «քոչել», գնալ իրանց ձմեռւայ բնակավայրերը *) և ձմեռը ի ն ք ն ո ւ ր ո յ ն կերպով ապրել: Ինքնուրոյն կերպով ասելով, պէտք է հասկանալ այն, որ քիւրդը, որն այնքան միջոց չունի իր հաշւով ընդհանրապէս ապրելու ամբողջ տարին,—այդ քիւրդը չէ կարողանում միւս աւելի ունևոր քիւրդերի հետ քոչել, գնալ իր ձմեռւայ բնակութեան տեղը՝ Բոռոլան, որը գտնվում է Արագի արևելեան ռուսական ափերում: Այդ հանգամանքների շնորհով, հայ գիւղում ապրել սովորող այդ նոյն քիւրդը աշնանը դարձեալ վերադառնում է հայ գիւղը և կրկին սկսում է իր սովորական պարապմունքը: Այդտեղ, գիւղում նրա ապրուստը շատ Թեթև է անցնում, որովհետև քիւրդ ընտանիքներից շատերը ընդհանրապէս և նրանց ընտանիքները մասնաւորապէս՝ կերակրվում են հայ անասնատէրերի հաշւով: Բացի դրանից, նրանց անասունների համար Թէ խոտ և Թէ դարման գիւղերում համ էժան գնելով են ձեռք բերվում, համ էլ աշնանը, խոտ և դարման տեղաւորելու միջոցին, գտնվում են այնպիսի բարեխիղճ աղաներ, որոնք իրանց հովիւների անասուններին «փայ-բաժին» են հանում, Թէ խոտից և Թէ դարմանից, առանց մի որ և է վարձ ստանալու:

Վաթսուն տարուց աւելի է, ինչ որ 1828—30 Թւականների հայ գաղթականութիւնը, Թողնելով տաճկաց Հին-Բայազէտը, Ալաշկերտը, Մանազկերտը և այլ ուրիշ տեղեր՝ գաղթեց դէպի ռուսաց երկիրը և հաստատեց իր կօլօնիան Նոր-Բայազէտ, Ալաշկերտ (ռուսաց), Դարաչիչագ և ուրիշ գաւառներում: Այդ տասնեակ տարիների ընԹացքում, յիշեալ գաւառներում գտնվող քիւրդ ցեղերը, մինչև այսօր, պէտք է ասած, կանոնաւոր ապրուստ են գտնում և վայելում են տեղացիների փոխադարձ սէրն ու համակրանքը, Թէև անդադար Թափառում են մի գիւղից դէպի միւսը և մի գաւառից դէպի միւս գաւառը: Եւ այդ տասնեակ տարիների ընԹացքում այդ Թափառական քիւրդ ընտանիքների Թիւը 1,000-ի է հասնում, իսկ նրանց անասունների Թիւը գուցէ մի քանի հազարներ կազմէ.... Վերջին հանգամանքը ապացուցանելու համար բաւական է յիշել Դարաչիչագի գաւառամասում Ա.... գիւղը միայն, ուր վերաբնակվում են աւելի քան 10 տուն քիւրդ ընտանիքներ, որոնց անասունների Թիւը ընդհանուր առմամբ հարիւրներ է կազմում:

Զարմանալու Թիւն չի լինի, եԹէ ասենք, որ յիշեալ քիւրդ խաշնարածների Թւում գտնվում են և այնպիսի հովիւներ, որոնք տարւայ ընԹացքում աւելի շատ արդիւնք են ստանում իրանց չօպանութիւնից, քան Թէ անասնատէր աղաները իրանց ոչխարներից: Դրան իբրև ապացոյց առաջ ենք բերում մի փաստ միայն, որն ընդ միշտ կատարվում է մեր աչքի առաջ:

Օրինակի համար, վերցնենք 5—600 հատ ոչ[...] խարներից բաղկացած մի սուրու, որը պատկա[...]նում է մի քանի մարդկանց *) և որն արած[...]նում է մի որ և է քիւրդ չօպան և այդ հովիւ[...] որը Թէև ունի միայն 20—25 հատ սեփական ոչ[...]խարներ այդ խսկ հօտում և չը նայած, որ իր [...] ղաներից խրաքանչիւր ունի 100—120 հատ ոչ[...]խարներ,—այդ չօպանը, իր տոկուն քրդու[...] շնորհով, հէնց ամեն տարի ծախելու հա[...] պատրաստ ունենում է մի հատ մեծ նախշ[...] կապերտ (մի կողմ Թողած միւս մանր-մա[...] գործուածքները, որոնք են՝ չուլ, փալաս, Թ[...] գուլպա և այլն), որն արժէ 12—14 ր. այն ինչ ոչ[...] խարատէր հայ գիւղացիները, որոնց անասունները քառապատիկ աւելի են, քան Թէ քիւրդ հովիւ[...]րինը,—այդ գիւղացի «համիանները» 3—4 տար[...]ւայ ընԹացքում հազիւ են կարողանում մի որ և է գործուածք աւելացնել՝ վաճառելու համար: Այդ հանգամանքից պարզ երևում է, որ քիւրդ հովիւը օգտվում է Թէ իր սեփական և Թէ աղաների բրդով:

(Կը շարունակվի)

---

*) Իւրաքանչիւր քիւրդ Թահվայ ունի իր պատկանեալ խոտատեղը:

*) Քրդերի ձմեռւայ բնակավայրը կոչվում է «Բոռոլան», որը գտնվում է Մակուայ խանութեան սահմանի մօտերքը. իսկ ամառւայ եայլաղատեղերն են՝ «Ագրիջա», «Կզլ-գիարամ» և այլ ուրիշ խրդեր, որոնք գտնվում են Նոր-Բայազէտի գաւառում:

*) 6—8 հոգի ոչխարատէր միասին ընկերանալով, կազմակերպում են մի մեծ սուրու:

տուգարի ռոճիկը 2000 ըուբլուց դարձնել 1800 րուբլի: Երկար և տաք վիճաբանութիւններից յետոյ, Դուման դադանի քուէարկութեամբ որոշեց ընդունել վերոյիշեալ երկու պաշտօնատար անձանց համար ֆինանսական յանձնաժողովի առաջարկած ռոճիկի չափը:

—

Մայիսի 12-ին, կիրակի օր, Մուշտայիդ այգում լինելու է ժողովրդական զբօսանք վրաց «Գրագիտութիւն տարածող» ընկերութեան օգտին:

—

Պետական կալուածների մինիստրութիւնը մտադիր է այս տարի Խարկօվի և Եկատերինօսլավի նահանգներում բանալ երկու մասնագիտական գպրոցներ՝ ոչխարապահութեան վերաբերեալ մասնագէտներ պատրաստելու համար:

—

Մտադրութիւն կայ Վլադիկավկասում բանալ փորձնական չերամատուն, որտեղ ժողովրդական դպրոցների վարժապետները կարող լինէին գործնականապէս ծանօթանալ շերամապահութեան հետ:

—

Հետևեալ լուրն է տպագրված «Моск. Вѣдомости» լրագրում. «Ցայտնի պարսիկ հայրենասէր և ուսումնական Շէյխ Ջամալ-Էդ-Դին, որը յայտնի էր իր թշնամութեամբ դէպի անգլիացիները, որոնք քէյ-քէյ ձեռք են զցում Պարսկաստանը, մարտ ամսին բռնվեց Թէհրանի մօտ՝ մի մզկիթում: Նրան բռնելուց յետոյ տարան Թագցրին սահմանը: Ինչպէս այժմ երևում է, Էմին-սուլթանի հրամանով նրան այնտեղ սպանել են»:

—

Երևանցի նկարիչ, պ. Տէր-Աստուածատուրեան, խնդրում է մեզ յայտնել, որ պ. Արղութեանի Թիֆլիսից մի քանի ամսով հեռանալու պատճառով, իր ալբօմի համար բաժանորդագրութիւնն ընդունելու գործը նա յանձնել է Թիֆլիսի Կենտրոնական գրավաճառանոցին, որտեղ ցանկացողները կարող են դիմել բաժանորդագրվելու համար:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԹԻՒՐՔԻԱ ԵՒ ԱՒՍՏՐԻԱ

—

Արտասահմանեան հայոց լրագիրներում կարդում ենք հետևեալը.

«Աւստրիական դեսպանը որ գովելի և հաղուադէպ կորով մը ցցուց Իւսքիւպի խնդրի մասին, կատարեալ գոհացում ընդունեց իր պահանջներին: Իւսքիւպի մէջ կաթոլիկ եկեղեցու զանգակատան վերցնելուն լուրը առնելուն պէս, դեսպանը, Պառոն Քալիչէ, անմիջապէս ծանուցագիրը ուղղած էր Դրան, ↓ որ միայն պայմանաժամ տալով իրեն, որ հետևեալ չորս կէտերը կարգադրուին. 1. Կուսակալ Քէմալ փաշայի պաշտօնանկութիւնը հրամայուի: 2. Նոյնպէս նաև նոյն քաղաքի ոստիկանութեան քոմիսէր Եուսուֆ էֆէնտիի (կրօնափոխ Աւստրիացի մը) պաշտօնանկութիւնը, որ մի և նոյն ժամանակը չը պիտի կրնայ պաշտօն վարել ո և է քաղաքի մէջ ուր կը գտնուին աւստրիական հիւպատոսներ: 3. Դուռը հրահանգ մը պիտի չյնէ և զայն աւստրիական դեսպանատան ներկայացնելէ նոր պէտք է ուղղէ գաւառաց կուսակալներին, յիշեցնելով անոնց որոշակի թէ ինչ վարմունք պիտի ունենան հիւպատոսներին նկատմամբ դաշնագիրների համաձայն: 4. Դրամական լիովին հատուցում մը տրուի վնասեալ կողմերին:

«Իսկ ինչ որ աւստրիական դեսպանի պահանջումներին ոյժ տուաւ, սա էր որ աւստրիական բազմաթիւ զօրք լեցուած է այս պահուս Նովիբազարի մէջ որ Իւսքիւպէն 25 մղոն միայն հեռի է»:

ՆԱՄԱԿ ԹԻՒՐՔԻԱՅԻՑ

—

Զմիւռնիա, 22 ապրիլի

Օրուան խնդիր է տեղիս երկսեռ վարժարանաց տեսուչ պ. Ց. Տէր-Միրաքեանցի վկայագրի խնդիրն. հազիւ ի Կ. Պոլիս նոր կրթական խորհուրդն կընտրուի և ահա առաջին գործը կը լինի հարցնել քաղաքիս կրթական խորհրդի թէ՝ պ. Տէր-Միրաքեանը վկայագիր ունի թէ ոչ:

Տեղիս կրթական խորհրդի որոշմամբ պ. Տէր-Միրաքեանցի վկայագիրն կը ղրկուի Կ. Պոլիս և յետ քննութեան պատասխան կընդունվի թէ՝ թէև պ. Տէր-Միրաքեանցի վկայագիրն ամեն օրինաւորութիւն ունի, բայց իւր պաշտօնի համապատասխանող չէ, այսինքն սոյն վկայագիր տրուած է ուսուցիչ պատրաստող ուսումնարաններու մէջ տեսչութեան պաշտօն վարելու և ոչ թէ պարզ նախակրթարաններու մէջ պաշտօնավարելու, ինչպէս որ այժմ պ. Տէր-Միրաքեանց կը պաշտօնավարէ և թէ մանաւանդ պէտք է շուտով պ. Տէր-Միրաքեանց Կ. Պոլիս երթայ, կրթական խորհրդին ներկայանայ հայերէն լեզուի քննութիւն տալու համար. սոյն պատասխանը շատ տարօրինակ կը թուի տեղիս կրթական խորհրդի և կարծենք հարկ եղած պատասխանը գրած է այս մասին:

Եթէ Կ. Պոլսի նորընտիր կրթական խորհուրդն իր ուշադրութիւնը դարձնէր իւր նոյն իսկ քթին տակ գտնվող վարժարաններու վրայ և անոնց խեղճ վիճակը բարւոքելու ջանար, աւելի արդիւնաւոր կը լինէր, քան թէ քաղաքէս փչած հովերուն գլուխ ծռելով՝ ծանօթ խմբակին գործիք դառնալ:

***

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

—Անգլիայի Պորտսմութ քաղաքում, զօրքերի մի մաս հրաժարվեց հպատակվել հրամանատարին. զինուորները մերժեցին ներկայանալ զինահանդէսին: Գնդապետը վերջ ի վերջոյ համոզեց անհնազանդներին հպատակվել տուած հրամանին, սակայն աւագագոյն զինուորներից մի քանիսը ձերբակալված են և կենթարկվեն զինուորական դատաստանի:

—Միացեալ-Նահանգների Նախագահ, Հարրիսոն, այս օրերս մի ատենաբանութիւն արեց Գէլվէստոնի մէջ: Հարրիսոն ասեց, որ Ամերիկայի Միացեալ-Նահանգները պէտք է մրցեն Եւրոպայի հետ՝ հարաւային Ամերիկայի հետ ունեցած առևտրական յարաբերութիւնների պատճառով: «Այդ առևտրից օգուտ քաղելը մեզ է պատկանում, աւելացրեց նախագահը, հարաւային Ամերիկայի հանրապետութիւնները՝ մեր հարևաններն են և անտարակոյս նրանք մեր հանրապետական սկզբունքներին աւելի են համակրում, քան թէ Եւրոպայի պետութիւններին»: Վերջն ատենաբանն ասեց, թէ շուտով կը կապվի առևտրական դաշնագիրը հիւսիսային Ամերիկայի և Բրազիլիայի մէջ, ապա յաջորդաբար կը կապվեն առևտրական յարաբերութիւնները՝ կենտրոնական և հարաւային Ամերիկայի հանրապետութիւնների հետ:

—Կ. Պոլսից գրում են. «Քիւրդ ցեղապետները, որոնք Սուլթանը Փոքր Ասիայի խորերէն բերել տուաւ, այժմ ներկայ կը լինին Սէլամլըգի հանդէսներին: Աչքի կը զարնուին գլխաւորապէս ադոնց ոսկեհուռ հագուստներ և իրենց բազմածալ փաթթոցներ, որոնք նոյնպէս ոսկեթել շղարշի մէջ ամփոփուած են, անկէ զատ իրենց մէջքի վրայ կը կրեն ամբողջ զինանոց մը: Ասոնք են Քիւրդիստանի աւատական Տէրէպէյները, որոնք իրենց ուժի վրայ վստահ լինելու երևոյթ մը կը ցուցնեն, ինչպէս նաև խորին արհամարհանք մը մարդկային մնացած մասերի վրա. այժմ քաղաքի փողոցները կը չափեն խրոխտական քալուածքով: Անցեալ օր այդ Պէյերէն մէկը օմնիպիւսի մէջ նստելու տեղ գտնելու համար Եւրոպացիի մը թևէն բռնեց դուրս ձգեց»:

—Պարիզի «Figaro» լրագիրը հաղորդում է, որ Բերլինի Ֆրանսիական դեսպան Էրբէտ ներկայ չէր Բերլինի միջազգային ցուցահանդէսի բացմանը:

—Նանսիից Պարիզի «Lanterne» լրագրին հաղորդում են հետևեալը. «Պօնտամուսօնից ապրիլի 16-ից ստացված տեղեկութիւններին համեմատ, մի պրուսական գեներալ, չորս սպաների և մի զինուորի ուղեկցութեամբ, անցաւ սահմանագիծը: Ֆրանսիական հողի վրա ձիուց իջնելով, գեներալը և նրա ուղեկիցները բարձրացան այդտեղ գտնվող մի բլուրի վրա: Սակայն նրանք երկար չը մնացին ֆրանսիական սահմաններում: Տեղական ֆրանսիական իշխանութիւնն այժմ խիստ քննութիւն է նշանակել այդ անցքի առիթով»:

—«Hamburger Correspondent» լրագիրն ամենաարժանահաւատ աղբիւրից հաղորդում է, որ այն լուրը՝ իբր թէ կոմս Մօլտկէից յետոյ քաղաքական և զինուորական բովանդակութեամբ շատ ձեռագիրներ են մնացել, բոլորովին սուտ է: կոմս Մօլտկէի բոլոր ձեռագիրները դեռ նրա կենդանութեան ժամանակ յանձնված են եղել կոմս Վալդերզէին, որն այն ժամանակ գլխաւոր շտաբի պետն էր:

—Բերլինի լրագիրներին հեռագրում են. «Դիւսէլդորֆում տասծ ճառի մէջ Վիլհէլմ առեց. «Կաշխատեմ, որ եւրոպական խաղաղութիւնը պահպանվի և հաստատվի: Ուրախ եմ Աւստրիայի հետ կապած առևտրական դաշնագրի համար: Այդ դաշնագրի դէմ եղած կուսակցութիւնը ոչ-ազգասիրական եմ համարում: Կամենում եմ Գերմանիայի միակ տէրը լինել. ուրիշ տիրոջ չեմ համբերի»:

—Դիւսէլդորֆում արտասանած իր ճառի մէջ Գերմանիայի կայսրը ասել է ի միջի այլոց, որ ինքն է տէրը Գերմանիայի և չի համբերի, որ ուրիշը ուզենայ երկրի տէրը լինել: Այդ խօսքերը խիստ յուզեցին իշխան Բիսմարկին, որը կայսրի խօսքերը իր անձի վրա ակնարկութիւն է համարում: Բիսմարկ յայտնեց, որ ամեն բան կը բացատրէ ընէյխստագում:

—Սօֆիայից հեռագրում են որ Բուլղարիայի առաջին մինիստր Ստամբուլով ծանր կերպով հիւանդացաւ:

—Խրիստիանիայից հեռագրում են, որ շվէդական պարլամէնտը (րիկսդագ), 140 ձայների առաւելութեամբ 60 ձայնի դէմ մերժեց նոր զինուորական օրինագծի առաջին մասի ընդունելը:

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ապրիլի 19-ին երեկոյեան Միւնխընում վախճանվեց 70-ամեայ պատմաբան և բանաստեղծ Ֆէրդինանդ Գրէգորօվիուս: Հանգուցեալը ծնվել է 1821 թուի յունվարի 19-ին Նէյդէնբուրգում, Արևելեան Պրուսիայում: Առաջ նա Կէնիգսբէրգում ուսումնասիրում էր աստուածաբանութիւն և փիլիսօփայութիւն, ապա նուիրեց իրան գրականութեանն ու պատմութեանը, այնպէս որ Հռոմի ու Յունաստանի հին ու միջնադարեան պատմութեան ամենաճարտարախօս լուսաբանողը դարձաւ: Նրա բազմաթիւ գրուածքները կլասիկական են համարվում թէ ձևի և թէ բովանդակութեան կողմից: Հանգուցեալի ամենալուրջ գրուածքը, որը նրա բազմամեայ գիտնական հետազօտութիւնների պտուղն է, «Հռոմ քաղաքի պատմութիւնը միջին դարերում» աշխատութիւնն է, որի համար 1876 թուին միաձայն Հռոմի պատուաւոր քաղաքացի ընտրվեց:

*
* *

Անգլիայում ինֆլուէնցա հիւանդութիւնը բազմաթիւ զոհեր է տանում, մանաւանդ Եօրկի կոմսութեան մէջ: Եօրկ քաղաքում հիւանդացան հագևոր և մարմնաւոր իշխանութիւնների բոլոր բարձրաստիճան ներկայացուցիչները՝ արքեպիսկոպոսը, լորդ-մէրը, նրա օգնականը, շէրիֆը և բազմաթիւ անուանի քաղաքացիներ, և նոյնպէս մի քանի հարիւր բանւորներ: Լօնդօնում այդ հիւանդութիւնը նոյնպէս շատ զոհեր է տանում:

*
* *

Երկու տիկիններ և մի պարոն նստած են երկաթուղու վագօնում: Ճանապարհորդները, ինչպէս այդ միշտ լինում է երկաթուղում, առանց իրար հետ ծանօթանալու, սկսում են այս ու այն բանի մասին խօսակցել: Խօսակցութիւնն ընկնում է Դ. քաղաքի օպերայի մասին:

—Ես սաստիկ չեմ հաւանում երգչուհի Հ-ի ձայնը, ասում է խօսակից տիկիններից մէկը. այդ ձայնը զուրկ է և ոյժից, և ներդաշնակութիւնից, և վերջապէս երգչուհուն պակաս է լուրջ դպրոցը.... Այսպէս չէ՞, պարոն, վերջացնում է նա իր խօսքը, դիմելով իր կողքին նստած պարոնին:

—Ձը գիտեմ, կարող էք ինքներդ այդ մասին նոյն իսկ իրան երգչուհու կարծիքն իմանալ, քանի որ երգչուհի օրիորդ Հ. այստեղ, ձեր դիմացն է նստած, սառն կերպով պատասխանում է պարոնը:

Քննադատող տիկինը շշկլված, ներողութիւն է խնդրում երգչուհուց, աւելացնելով որ իսկապէս ինքն ոչինչ որոշ համոզմունք չունի երգչուհու ձայնի մասին, այլ իր յայտնած մտքերը փոխ է առել Դ. քաղաքի լրագրի աշխատակից, երաժշտական յայտնի կրիտիկոս Բ-ի քննադատական յօդուածներից: Վերջապէս ուզենալով ուղղել իր անքաղաքավարութիւնը, նա կրկին դիմելով երգչուհուն աւելացնում է.

—Այդ երաժշտական ըեցէնզէնտ, պ. Բ. երևի շատ չարամիտ, կողմնապահ և անողորմ մարդ պիտի լինի, որ իր յօդուածներում անդադար յարձակվում է ձեզ վրա, օրիորդ....

—Աւելի լաւ չէր լինի, յարգելի տիկին, ժպտալով պատասխանում է երգչուհին, եթէ այդ ճշմարտութիւնները փոխանակ ինձ ասելու, ուղղակի պ. Բ-ին ասէիք, քանի որ ըեցէնզէնտ պ. Բ. այս րոպէիս ձեր կողքին է նստած....

„ՄՇԱԿԻ“ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

—

ՊԱՐԻԶ, 30 ապրիլի: «Journal Officiel»-ի մէջ տպագրված է հնդկա-չինական գեներալ նահանգապետի հաղորդագրութիւնը՝ Թագաժառանգ Ցեսարեվիչի Սայգօն այցելելու մասին: Նորին Բարձրութիւնը ընդունվեց պատշաճ յարգանքով և նա առանց կրճատումների հաւանութիւն տուեց ընդունելութեան ծրագրին: Պայմանաւորված էր, որ ոչինչ ճառախօսութիւններ չեն լինի: Թագաժառանգ Ցեսարեվիչի և յունաց պրինցի Սայգօն մտնելը փառաւոր էր. քաղաքը զարդարված էր ռուսաց, ֆրանսիական և յունական պետական դրօշակներով, և ազգաբնակութիւնը բարձր հիւրերին ոգևորված ցոյցեր արեց: Երեկոյեան հանդիսաւոր ճաշ տրվեց, որի ժամանակ գեներալ-նահանգապետը առաջարկեց Թագաւոր Կայսրի և յունաց Թագաւորի կենացը. Թագաժառանգ Ցեսարեվիչ առաջարկեց նախագահ Կարնօի կենացը. Նորին Բարձրութեան Սայգօն գալու առաջին օրը տեղի ունեցան ջահակիր հանդէս, հրախաղութիւն, ներկայացում թատրօնում և ժողովրդական զբօսանք գեներալ նահանգապետի այգում: Նոցա Բարձրութիւններին ամեն տեղ ժողովուրդը ողջունում էր աղաղակներով: Միւս օրը, կիրակի, Թագաժառանգ Ցեսարեվիչ, ժամերգութիւնից յետոյ, ներկայ էր զօրահանդիսին. երեկոյեան պարահանդէս կար: Երկուշաբթի օր Նոցա Բարձրութիւնները ներկայ էին Շօլօնում չինական տօնախմբութեան, ապա վերադարձան Սայգօն և գնացին ձիարշաւը տեսնելու. երեկոյեան պարահանդէս տրվեց «Սօյրէ» նաւի վրա. ամբոխը ոտով հետևում էր Նոցա Բարձրութիւնների կառքին մինչև նաւահանգիստը, թնդացնելով օդը ուրախ աղաղակներով: Երեքշաբթի օր Թագաժառանգ Ցեսարեվիչ «Память Азова» նաւի վրա ճաշ տուեց. դրանից յետոյ ռուսաց նաւերը ճանապարհ ընկան: Թագաժառանգ Ցեսարեվիչ, ինչպէս երևում էր, գոհ մնաց այն ընդունելութիւններից, որ արեցին իշխանութեան ներկայացուցիչները և ազգաբնակութիւնը:

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 30 ապրիլի: Ինժէներական մասի ընդհանուր-տեսչի պաշտօնակատար գեներալ Զաբօտկին նշանակված է ինժէներների գլխաւոր կառավարչի պաշտօնակատար:

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 1 մայիսի: Պաշտօնապէս: Ապրիլի 29-ին, երբ Թագաժառանգ Ցեսարեվիչ անցնում էր Օտսու քաղաքով, Եապօնիայում, ոստիկանական մի ստորին պաշտօնեայ սրով գլխին վէրք հասցրեց Նորին Կայսերական Բարձրութեանը: Չարագործը երկրորդ անգամ կամենում էր յարձակվել Նորին Բարձրութեան վրա, բայց յետ մղվեց յունաց պրինց Գէօրգի փայտի հարուածով: Փառք Աստուծոյն, Թագաժառանգի վէրքը թեթև է և վտանգ չը կայ: Նորին Կայսերական Բարձրութեան անձամբ ուղարկած հեռագիրը վկայում է Նորա առողջութեան լաւ դրութեան մասին: Թագաժառանգը չը պառկեց և մտադրութիւն ունի շարունակել ճանապարհորդութիւնը, առանց մարշրուտը փոխելու:

—

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ԲՈՐՍԱ

Ապրիլի 30-ին

Լօնդօնի վրա 10 ֆունտ արժէ . .	84 ր. 70	կ.
Բերլինի վրա 100 մարկ — . .	41 » 45	»
Փարիզի վրա 100 ֆրանկ — . .	33 » 50	»
Ոսկի — — արժէ . .	6 » 77	»
Մաքսային կուպօններ — . .	135 » 25	»
Արծաթ — — — . .	1 » 05	»
Բորսային դիսկօնտներ — . .	$3^3/_4$ և $5^0/_0$	»
Պետ. բանկի $5^0/_0$ տոմս — . .	101 » 50	»
— — — — 2-րդ —	102 » 62	»
— — — — 3-րդ —	100 » —	»
— — — — 4-րդ —	100 » —	»
— — — — 5-րդ —	100 » —	»
— — — — 6-րդ —	101 » 50	»
$6^0/_0$ ոսկեայ ըէնտա	142 » —	»
$4^0/_0$ ոսկեայ փոխառութիւն	— » —	»
Արևելեան $5^0/_0$ փոխառ. 1-ին շրջ.	100 » 50	»
— — — — 2-րդ —	100 » —	»
— — — — 3-րդ —	100 » 25	»
Ներքին $5^0/_0$ առաջին փոխառութ.	241 » 50	»
— — երկրորդ —	221 » 50	»
Պետական. երկաթուղային ըէնտա .	104 » 87	»
$5^1/_2{}^0/_0$ ըէնտա	100 » —	»
$4^0/_0$ ներքին փոխառութիւն	97 » 62	»
$5^0/_0$ դրաւ. թղթ. ազն. կալ. բանկի	102 » —	»
$5^1/_2{}^0/_0$ վկայակ. գիւղ. հող. բանկի.	103 » —	»
$4^1/_2{}^0/_0$ գրաւական թղթեր կալուած.		
փոխ. կրեդիտ. ընկեր. մետալ. .	132 » 50	»
— — — թղթադ.	101 » —	»
Պետերբուրգի քաղաքային կրեդիտ.		
ընկերութեան օբլիգացիաները. .	101 » 12	»
Մօսկվայի քաղաք. օբլիգացիաներ.	101 » —	»
Օդէսայի — — .	101 » 50	»
Թիֆլիսի — —	— » —	»
Գրաւ. թղթ. Թիֆլիսի կալ. բանկի.	— » —	»
— — Քութայիսի — — .	— » —	»

Ս. Պետերբուրգի բորսայի տրամադրութիւնը թոյլ է:

Խմբագիր-հրատարակող՝ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Յ Ա Յ Տ Ա Ր Ա Ր Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն Ն Ե Ր

Մայիսի 5-ին, կիրակի օր, Թիֆլիսի ԿՈՒՍԱՆԱՑ ԵԿԵՂԵՑՈՒՄ լինելու է ս. պատարագ և հոգեհանգիստ ի յիշատակ ՄԱՐԻԱՄԵԱՆ-ՅՈՎՆԱՆԵԱՆ օրիորդաց գպրոցի հանգուցեալ հիմնադիր ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ ՅՈՎՆԱՆԵԱՆՑԻ։
Պատարագի սկիզբն է առաւօտեան 10 ժամին։ 1—2

ՎԻԷՆՆԱՅՈՒՄ

ՊՕՂՈՍ ՔԻՒՐՔՁԵԱՆ, կօմիսիօնէր և Թարգման ռուսաց և հայոց լեզուի, առաջարկում է իր ծառայութիւնները պ.պ. ճանապարհորդներին և վաճառականներին և այլն։

ՀԱՍՑԷՆ. P. Kurktschianz, WIEN, Radetzky Strasse № 4.
Իսկ հեռագիրների համար. Kurktschianz Wien.

6—16 (և. շ.)

ԲԺԻՇԿ ՊՐԷՕԲՐԱԺԷՆՍԿԻ

Մասնաւորապէս բժշկում է էլէկտրականութեամբ, փարաջական և գալվանական հոսանքով՝ ձեռքերի և ոտների անդամալուծութիւնից, ընվմատիզմից, ներվային հիւանդութիւններից և կոնթակտուրայից (մկանունքների անդամալուծութիւն), բժշկում է կոյրերին և խուլերին անդամալուծութիւնից և նոյնպէս ընդունում է կանացի հիւանդութիւններով և սիֆիլիսով տկարներին։

Հիւանդների ընդունելութիւնը ամեն օր, առաւօտեան 9 ժամից մինչև 12 ժամ և երեկոյեան 7 ժամից մինչև 8 ժամ։ Տուն Պօպօվի Միքայէլեան փողոցի անկիւն № 9 և Ելիսավէտինսկայա № 2, Իստենդամտութեան մօտ, Վօրօնցօվեան կահաւորված սենեակների դիմաց։

Домъ Попова, уголъ Михайловской ул. № 9 и Елисаветинской № 2, противъ Воронцовск. номеровъ. 6—10

ԾԱԽՎՈՒՄ ԵՆ ԹԻՖԼԻՍԻ ԿԵՆՏՐՕՆԱԿԱՆ ԳՐԱՎԱՃԱՌԱՆՈՑՈՒՄ

ԱՏՐՊԵՏԵԱՆԻ

„ՇՈՒՇԱՆ", ողբերգութիւն երեք արարուածով (Թիւրքահայերի կեանքից), գինն է 1 րուբլի։

„ԽԵՒ-ԿԱՐԱՊԵՏ" վէպ (Թիւրքիայի հայ-կաթօլիկների կեանքից) 1 րուբլի։

4—10 (և.)

„ՄՇԱԿԻ" խմբագրատանը ծախվում է. „ЭКОНОМИЧЕСКОЕ ПОЛОЖЕНІЕ ТУРЕЦКИХЪ АРМЯНЪ" ЛЕКЦІЯ ЧИТАННАЯ НА АРМЯНСКОМЪ ЯЗЫКѢ, **ГРИГОРІЕМЪ АРЦРУНИ.** Переводъ А. Аракелянца, (Москва, 1880.).—Цѣна 25 коп., съ пересылкою 30 к. (Почтовыми марками). 4—20

ԲԱՌԳԻՐՔ ԳԱՂՂԻԵՐԷՆ-ՀԱՅԵՐԷՆ

ԱՐՈՒԵՍՏԻՑ ԵՒ ԳԻՏՈՒԹԵԱՆՑ ԵՒ ԳԵՂԵՑԻԿ ԴՊՐՈՒԹԵԱՆՑ

ԵՐԿՈՒ ՀԱՏՈՐ. ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ընտիր Թղթի վրայ, մերձաւորապէս 1,300 ձեւերով, մեծադիր քառածալ, մօտ 300 Թերթերէ բաղկացեալ։ Ի վերջ Երկրորդ Հատորին՝ յաւելուած Հայերէն-Գաղղիերէն Բառագրոց։

ԳԼՈՒԽ ԳՈՐԾՈՅ Հ. ՄԱՆՈՒԷԼ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ ՔԱՋՈՒՆԻՈՑ

Լոյս տեսած է առաջին հատորն, 150 Թերթ, 627 գեղեցիկ ձեւերով։ Բացուած է բաժանորդագրութիւն Երկու Հատորին ի միասին։

Ա. Բաժանորդագինն է ֆր. 50 (18 րուբլի)։ Երկու հատորին ի միասին, հանդերձ վճարելի։

Բ. Բաժանորդագրութիւնն կը շարունակվի մինչև ցվերջ 1891 տարւոյս։ Յորմէ յետոյ գինը պիտի բարձրանայ։

Գ. Բաժանորդագրուողք պիտի ընդունին Առաջին Հատորն, իսկ Երկրորդ Հատորն՝ այն ինչ տպագրութիւնն աւարտի։

Թիֆլիսում և գաւառներէն բաժանորդագրուիլ ցանկացողք պէտք է դիմեն Յովակիմ Ջաթալպաշեանցին։

Վարչութիւն Մխիթարեան տպագրատան Վիեննայի 3—10

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

Բ. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ

(Կուկիա, Վօրօնցօվի արձանի հանդէպ)

Հիւանդներին ընդունում են ամեն օր, բացի կիրակի օրերից։

ԱՌԱՒՕՏՆԵՐԸ

ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ—10—11 ժ. վիրաբուժութեան (և ատամնացաւի) սիֆիլիսի և աչքացաւի։
ԲՈՒԴԿՕՎՍԿԻ—10—11 ժ. ներքին, երեխայոց և կանանց ց.
ԿԻՆ-ԲԺԻՇԿ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆՑ—$11^1/_2$—12 ժ. կանանց և երեխայոց ց.
ՊՐՕՏԱՍԵՎԻՉ—12—1 ժ. ականջի, կոկորդի և քթի ց.
ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆՑ—$12^1/_2$—1 ժ. Ներքին և երեխայոց ց.

ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ

ԳԱԴՕՄՍԿԻ—5—$6^1/_2$ ժ. կաշուի ցաւերի, սիֆիլիսի և վիրաբուժութեան.
ՓՈՒՂԻՆԵԱՆ—5—6 ժ. Ներքին, երեխայոց և ջղային ց. (էլեկտրօտերապիա)։
ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ—6—7 ժ.
Վճար—50 կ.։ Համախորհրդի (կօնսիլիումի) համար առանձին։

Հիւանդանոցի վերատեսուչ բժշկապետ Նաւասարդեան

Մ. Գ. ՑԷՅՏԼԻՆԻ

ԺԱՄԱՑՈՅՑՆԵՐԻ ՄԱԳԱԶԻՆԻ

ՕՊՏԻԱԿԱՆ ԲԱԺԱՆՄՈՒՆՔԸ

Պալատի այգու դիմաց, անկիւնի մագազինում, ստացված է մեծ ընտրութիւն՝ ոսկեայ, Նոր ոսկեայ, Նիկելեայ, պողպատեայ և կրիայի ոսկորից ԱԿՆՈՑՆԵՐ, ՊԷՆՍՆԷՆԵՐ և ԼՕՐՆԷՏՆԵՐ։ Թատրօնական և դաշտային ԲԻՆՕԿԼՆԵՐ, ՋԵՐՄԱՉԱՓԵՐ, Թէ սենեակների, Թէ դուրսը կախելու և Թէ վաննաների համար։ Վերաստուգված և վկայական ունեցող ՄԱԿՍԻՄԱԼ ջերմաչափեր։ Լօրնէտի և պէնսնէի համար ոսկեայ, արծաթեայ, Նոր-ոսկեայ շղթաներ, Նմանապէս մետաքսեայ և մետալական Թելեր։

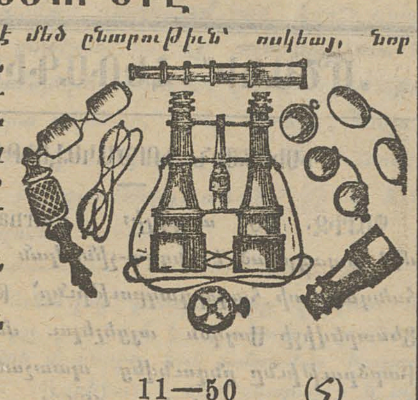

Ակնոցներ և պէնսնէներ տրվում են Նմանապէս բժշկների պատուէրով։

Մագազինում յանձն են առնում Նմանապէս փչացած իրերի Նորոգելը և ապակիների դնելը։

ԳՆԵՐԸ ամենաչափաւոր են։

11—50 (հ)

ՖՐԱՆՍԻԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ԿԵԱՆՔԻ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ԲԱՐՁՐԱԳՈՅՆ ԹՈՅԼՏՈՒՈՒԹԵԱՄԲ ՍԿՍԵԼ Է ԻՐ ԳՈՐԾՈՒՆԷՈՒԹԻՒՆԸ ՌՈՒՍԱՍՏԱՆՈՒՄ ՅՈՒՆԻՍԻ 2-ին, 1889 Թւին։

Ընկերութեան գործունէութեան վրա կարգված է մշտական, իրական, կառավարչական վերահսկողութիւն։

«ՈՒՐԲԷՆ» ընկերութիւնը կատարել է 1890 Թւին Թէ Ֆրանսիայում և Թէ Եւրոպայի ուրիշ պետութիւնների մէջ ապահովագրութիւններ

50,000,000 ֆրանկ գումարի.

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ

Նեվսկիյ պրօսպէկտ

№ 13

ՕՒՐԲԷՆ (L'URBAINE)

ՈՒՐԲԷՆ ընկերութիւնը չէ վերցնում ապահովագրվածներից ընթացիկ ՊՐԷՄԻԱՆԵՐ՝ ապահովագրվածի ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆ ԴԷՊՔՈՒՄ, և այնու ամենայնիւ ՊՕԼԻՍԸ շարունակում է պահպանել իր կատարեալ ույժն ու իրաւունքը։

Բաժանմունքներ պետութեան գլխաւոր քաղաքներում։

Գլխաւոր գրասենեակը Անդրկովկասի համար ԹԻՖԼԻՍՈՒՄՆ է. Պօլսկ և ընկ. Գրաֆսկայա փողոց, տուն իշխ. Ջավչավաձէի (նախկին Շաբուրօվի) „Սէվերնիէ Նոմերա" հիւրանոցի կողքին։

Նոյն տեղ տրվում են և ձրիապէս ուղարկվում են ընկերութեան կանօններ և բրօշիւրներ։

11—20 (շ.)

„ՎԻԷՆՆԱՅԻ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ"

(ВѢНСКІЙ МАГАЗИНЪ)

ՊԱՏՐԱՍՏԻ ՀԱԳՈՒՍՏՆԵՐԻ

(ԳՕԼՕՎԻՆՍԿԻ ՊՐՕՍՊԷԿՏ, ԱՌԱՋԻՆ ԳԻՄՆԱԶԻԱՅԻ ՀԱՆԴԷՊ, ՄԴԻՎԱՆԻ ՏԱՆԸ)

Ստացել ենք ՄԵԾ ՔԱՆԱԿՈՒԹԵԱՄԲ մարդկանց և երեխաների գարնանային և ամառային պատրաստի հագուստներ, ամենավերջին ձեւի։

ԳՆԵՐԸ չափաւոր են և ամենքին մատչելի։

Խուդավերդեանց. 8—15

Գլխաւոր պահեստը գտնվում է Թիֆլիսում և Բաքւում Բարձրագոյն հաստատ-

ված դեղատան ապրանքների վաճառման կովկասեան ընկերութեան մօտ։

26—50 (շ.)

ՄԻՋՈՑ **ԽԱՐԲՈՒԽԻ** ԴԷՄ

բժշկական դէպարտամէնտից Թոյլտրված

ՕԼՖԱԿՏՕՐԻՈՒՄ ՆՈՒԴԻԼԻՆ

Մ. Լ. ԺԻՐՄՈՒՆՍԿՈՒ

ծախվում է 40 կօպէկով

Դեղագործական Ապրանքների վաճառման կովկասեան ընկերութեան մէջ Թիֆլիսում։

51—52 (ճ.)

ԷԼԷԿՏՐԱԿԱՆ ԼՈՒՍԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ

Ույժի հասցնելը տարածութեան վրա.

ՏԵԼԵՖՕՆՆԵՐԻ ՍԱՐՔԵԼԸ.

էլէկտրական նշաններ.

ՋԱՆԳԱԿՆԵՐ

ԳԱԼՎԱՆՕՊԼԱՍՏԻԿԱ.

էլէկտրօլիզ,

Ակօմուլատօրներ, էլէմենտներ,

ՇԱՆԹԱՐԳԵԼՆԵՐ.

Նախահաշիւներ և ծրագիրներ ձրիաբար.

ԷԼԷԿՏՐՕՆ

ԳԼԷԲՕՎ եղբայրների

ՌՕՍՏՕՎ (Դօնի վրա)

Մեծ Սադօվայա փողոց, 24

РОСТОВЪ (на Дону)

БР. ГЛѢБОВЫ

Большая Садовая, 24.

ԳԱԶԱՅԻՆ ՆՈՐ ՇԱՐԺԻՉՆԵՐ

Օտտօ սիստեմայի, որոնք իրանք իրանց են ուղղում ու օծում։

Գազի համար —ածուխից,
— — — նաւթից,
— — — անտրացիտից,
— — — կէրօսինից

$^1/_2$-ից մինչև 120 ձիու ույժի։

Շոգեմեքենաներ մեծ արագութեան.

27—100 (և. շ.)

„ՄԻՇՈՒՆԱՑ"

ՄԿՆԵՐ ԿՈՏՈՐԵԼՈՒ ԲԻՍ ԳՈՒՍՏԱՆԻ ՄԻՋՈՑՆԵՐԸ

գլխաւոր պահեստը գտնվում է Թիֆլիսում և Բաքւում, Բարձրագոյն հաստատված դեղատան ապրանքների վաճառման կովկասեան ընկերութեան մօտ։ 33—50 (հ)

Дозволено цензурою, Тифлисъ, 1 Мая 1891 г. Типографія Канцел. Главнонач. Гражданск. частью на Кавказѣ, Лорисъ-Меликовская ул., д. каз.